

OSOBNÍ ZPRÁVY

Prof. MUDr. Mikuláš Hrubíško, DrSc., 95. výročí narození

Profesor MUDr. Mikuláš Hrubíško, DrSc., (1. 10. 1917–28. 7. 2005) slovenský a československý hematolog, imunohematolog a transfuziolog, dlouholetý přednosta a zakladatel Kliniky a Katedry hematologie a transfúziologie v Bratislavě se narodil v povážském městě Ilavě, maturoval na trenčínském gymnáziu v roce 1936 a promoval v r. 1941 v Bratislavě. V roce 1962 obhájil kandidaturu, v roce 1963 docenturu, r. 1974 doktorát věd a v r. 1981 profesuru. Internistické zkušenosti začal sbírat od r. 1942 na interním oddělení v Bratislavě, vedeném profesorem (pozdějším akademikem) Ladislavem Dérerem, kde získal specializaci z vnitřního lékařství. Po odchodu prof. Déra na lékařskou fakultu odešel jako jeho asistent na I. interní kliniku LF University Komenského. Již za války započal v r. 1942 s prováděním punkcí lymfatických uzlin a jejich cytologií. Zkušenosti publikoval již v r. 1943. V roce 1946 již v Československu začal zavádět diagnostické punkce jater a sleziny a k tomu účelu navrhl a dal zkonstruovat speciální punkční jehlu. První výsledky publikoval v r. 1947. Mezi prvními začal také zavádět chemoterapii leukemií a lymfomů (publikace 1946). Poněvadž se na interní klinice věnoval i transfuziologii, byl krátce nato pověřen vybudováním první transfúzní stanice na Slovensku v Bratislavě (1948). Tím se dostal k řešení otázek organizace transfúzní služby a později oboru hematologie a transfuziologie (hlavní odborník pro Slovensko). Již koncem čtyřicátých let a pak také v r. 1951 publikoval práce, týkající se indikací transfuzí. Podílel se na vzniku a budování transfúzní služby v celém Československu. Pod záštitou bratislavského ILF a později v rámci jím vybudované Kliniky hematologie a transfúziologie (1958) a Subkatedry hematologie a transfúziologie se zasloužil o specializační výuku hematologů a transfuziologů a o jejich postgraduální studia. Na jmenovaných pracovištích v Bratislavě se vzdělávali a získávali zkušenosti nejen hematologové a transfuziologové slovenští, ale i kolegové z českých zemí, zejména z Moravy. Pan profesor vynikal mimořádně širokým přehledem v odborné problematice a v řízení odborných vědeckých výzkumných prací na vlastním pracovišti, ale byl schopen poradit i na pracovištích jiných. Byl fundovaným diskutérem na většině odborných sjezdů a konferencí. Orientoval svou odbornou, pedagogickou a výzkumnou práci na budování integrovaného oboru hematologie a transfuziologie. Byl autorem více než dvou set odborných a vědeckých prací doma i v zahraničí, 12 učebnic a úplné monografii o krvi. Rozšířená a populární byla svého času oficiální učebnice hematologie a transfuziologie autorů Hrubíško-Hule, vydávaná opakovaně ve slovenské a české variantě. Nejbližší problematikou mu byla imunohematologie, například práce, týkající se skupinového systému ABO a Hm, variant a modifikujících genů genotypického projevu skupiny H a O, choroby Rh-null a jiných nulových variant, uveřejnil velkou studii ke krevní skupině A, věnoval se otázkám skupiny Bombay, para-Bombay a Bombay-like, objevil dominantně dědičnou skupinu Hm, jejímž důsledkem je

výskyt erytrocytů s neurčitelnou podskupinou (práce 1962–1970 se spolupracovníky, zejména Mergancovou, Čalkovskou, s uvedením fenotypologie a čtyřgeneračních rodokmenů podskupin A, Ax, Am, 1969 objev Para-Bombay II. kategorie, typ Bh, s Beranovou a Prodanovem). Na tomto poli spolupracoval i s pařížským CNTS. Prokázal také, že v oblasti krevních skupin existuje kromě intralelické kompetice také komplementace mezi skupinou A a variantou Bx. Svou pozornost věnoval rovněž výskytu talasemie na Slovensku, larvované sideropenii u dárců krve, zavádění konzervačních roztoků s nižším obsahem citronanu a některý otázkám exsanguinační transfuze novorozenců. Ještě před érou histokompatibilitních antigenů dělal pokusy s transplantací kostní dřeně (společně s Dr. Šteruskou, CSc., 1961) a v r. 1962 publikoval použití opakovaných transfuzí kostní dřeně u akutní myeloidní leukemie v aplastické fázi při cytostatické léčbě. Společně se svou manželkou Doc. MUDr. Klárou Hrubíškovou, CSc. propracovali v šedesátých letech metodu sterilní přípravy I. Cohnovy frakce, později kryoproteinu (kryoprecipitátu) a PPSB. Je známo, že některé jeho práce byly citovány ve světových monografiích i několik desetiletí po jejich publikaci. Popsal jako první výskyt beta-talasemie a jiných hemoglobinopatií na Slovensku a inicioval provádění výzkumu hemolytických anémií na vlastním pracovišti. V tom pak pokračovala kolegyně Sakalová. Profesor Hrubíško byl zakládajícím členem Československé hematologické společnosti a jejím prvním místopředsedou. Snažil se o prosazování své koncepce odbornosti, tj. jednotného oboru hematologie a transfuziologie. Stal se čestným členem Čs. hematologické společnosti a Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně, Slovenské lékařské společnosti, hematologické a transfuziologické společnosti maďarské a polské. Byl členem mezinárodních společností ISH a ISBT (v jejímž výboru, zastupoval po řadu let Československo), Danubian league against thrombosis and haemorrhagic disorders, založené prof. Vinazzerem, Německo-rakousko-švýcarské společnosti transfúzního lékařství a imunohematologie. V r. 1988 odešel do důchodu, ale nezařekl aktivní medicínské činnosti. Na zkrácený úvazek docházel na kliniku do r. 1991 a pak ji navštěvoval ještě do r. 1995. Během let odpočinku, který trávil společně se svou paní, neztratil kontakt s oborem a bývalým pracovištěm, účastnil se společenských aktivit. Zemřel 28. července 2005.

Literatura

1. Sakalová, A. et al. Prof. MUDr. Mikuláš Hrubíško, DrSc. 70ročný. Bratisl lek Listy 1987; 88: 592–593.
2. Sakalová, A. Prof. MUDr. Mikuláš Hrubíško, DrSc., 'Zakladateľ slovenskej hematológie a transfúziológie, Lekársky obzor 7-8/2008
3. Mikuláš Hrubíško – <http://www.osobnost.sk/index.php?os=abc&pism=H>
4. <http://www.hematology.cz/data-objevy.php>

MUDr. Svatopluk Valníček